

ศึกษาวิเคราะห์จุดเริ่มต้นชีวิตมนุษย์ตามพระพุทธรศาสนา

Analytical Study of Human Beginning Points: A Buddhist View

ศ.พิเศษอดิศักดิ์ ทองบุญ
Prof. Adisak Thongbun
ราชบัณฑิต

บทคัดย่อ

ชีวิตมนุษย์เริ่มต้นขึ้นในขั้นตอนไหน เป็นหัวข้อที่มีการศึกษาวิจัยกันมาก แต่ยังไม่มียุติเป็นเอกฉันท์ นักวิทยาศาสตร์ บรรพชิต คฤหัสถ์ และคนทั่วไปจึงยังมีความเชื่อไม่ตรงกันอยู่

การศึกษาทางวิทยาศาสตร์พบว่า สภาพชีวิตของทารกในครรภ์เริ่มต้นจากไซโกต (zygote) คือไข่ผสมเซลล์เดียว ที่เกิดจากไข่ของแม่ (ovum) ผสมกับอสุจิของพ่อ (sperm) แล้วเจริญเป็นบลาสโตซิสต์ (blastocyst) คือตัวอ่อน ๑๒๐ เซลล์ที่เจริญเติบโตขึ้นหลังปฏิสนธิได้ ๕ วัน ก่อนฝังตัวที่เยื่อในมดลูก เมื่อมีอายุ ๑๔ วันหลังปฏิสนธิ จะฝังตัวที่เยื่อในมดลูก และจะเจริญเป็นเอ็มบริโอ (embryo) คือตัวอ่อน

ถามว่า ตามหลักวิทยาศาสตร์ ความเป็นมนุษย์เริ่มต้นในขั้นตอนไหน นักวิทยาศาสตร์ส่วนใหญ่จะตอบว่า ความเป็นมนุษย์เริ่มเมื่อไซโกตเจริญเป็นบลาสโตซิสต์อายุครบ ๑๔ วัน หลังปฏิสนธิและฝังตัวที่เยื่อในมดลูกแล้ว ก่อนเจริญเป็นเอ็มบริโอ แต่นักวิทยาศาสตร์บางท่านจะตอบว่า ความเป็นมนุษย์เริ่มต้นเมื่อเป็นเอ็มบริโอแล้ว

ถามว่า พระพุทธรศาสนาเห็นอย่างไร

ตอบว่า พระพุทธรศาสนาเห็นว่าความเป็นมนุษย์เริ่มขึ้นในขั้นไซโกต ถ้าไซโกตมีความหมายอย่างเดียวกับกลละ (kalala) ซึ่งมีองค์ประกอบ ๓ ส่วนเข้าผสมกัน คือไข่ของแม่ผสมกับอสุจิของพ่อ และมีปฏิสนธิวิญญาณ (rebirth-consciousness) เข้ามาร่วมด้วย หมายความว่า ไซโกตมีชีวิต จึงพัฒนาเป็นบลาสโตซิสต์ แล้วพัฒนาต่อไปเป็นเอ็มบริโอได้ ซึ่งสอดคล้องกับพัฒนาการของกลละเป็นอัมพุทะ เป็นต้นไปจนเป็นรูปร่างมีแขน ขา และเกิด ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง เป็นต้น

ฉะนั้น การนำไซโกต หรือชิ้นส่วนของไซโกตไปทำการทดลอง จนเป็นเหตุให้ชีวิตแตกดับ ถือว่าเป็นการฆ่าชีวิตมนุษย์ ซึ่งผิดทั้งหลักศีลธรรมของศาสนาและกฎหมายบ้านเมือง

คำสำคัญ : ชีวิตมนุษย์, พระพุทธรศาสนา, ปฏิสนธิวิญญาณ

Abstract

Several studies have been conducted in order to find out when human life actually begins. This phenomenon has been the topic of debate among different groups of people but a consensus has not been reached yet. Scientists, clergymen, the secular and common people believe differently as to when life actually begins.

Science advocates that life begins when the spermatozoon from the male and the oocyte from the female meet each other and are united to give rise to a zygote. From a single cell, the fertilized ovum divides to become a blastocyst which is composed of hundreds of cells days after conception. The blastocyst is then carried to the uterus and it attaches itself to the uterine wall where it receives nourishment from the mother's blood. Week 5 is the start of the embryonic period in which all the systems and structures of the baby develop.

Most scientists believe that life begins when the single-celled fertilized ovum divides into a blastocyst 14 days after conception. However, there are a few scientists who believe that life begins at the start of the embryonic stage. Thus, as to when life actually starts is still controversial.

What do Buddhists believe about the beginning of life? Buddhists believe that life begins from zygote stage which is called “kalala” when the female's egg, male's sperm, and a rebirth-consciousness are united, which means that the zygote is alive before becoming a blastocyst and then an embryo. The arms, legs, hair, nail, teeth, skin and other organs are formed afterwards.

Consequently, using a zygote or any part of the zygote for testing in the laboratory is against the Buddhists teachings and principles and the civil law of the country as it is tantamount

Keywords : Human life, Buddhists believe, Rebirth-consciousness

บทนำ

ในปัจจุบัน การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตมีความก้าวหน้าไปมาก และมีโอกาสติดต่อจริยธรรม และกฎหมายฐานข้ามมนุษย์ได้ ถ้าตัวอย่างที่นำมาศึกษานั้นเป็นสภาวะเริ่มต้นของสิ่งมีชีวิตโดยเฉพาะมนุษย์ และมีศักยภาพที่จะเจริญไปเป็นตัวตนของมนุษย์ได้ เพราะยังไม่มีข้อตกลงร่วมกันอย่างเป็นเอกฉันท์ ว่า ความเป็นมนุษย์เริ่มจากจุดไหนแน่

ตามหลักวิทยาศาสตร์สภาพชีวิตของทารกในครรภ์เริ่มต้นจากไซโกต (zygote) คือ ไข่ผสมเซลล์เดียวที่เกิดจากไข่ของแม่ (ovum) ผสมกับอสุจิของพ่อ (sperm) แล้วเจริญเป็นบลาสโตซิสต์ (blastocyst) คือตัวอ่อนระยะที่เจริญเติบโตขึ้นหลังปฏิสนธิได้ ๕ วัน เป็นตัวอ่อนก่อนฝังตัวที่เยื่อในมดลูก มีจำนวนเซลล์ ๑๒๐ เซลล์ เมื่อมีอายุ ๑๔ วันหลังปฏิสนธิ จะฝังตัวที่เยื่อในมดลูก และจะเจริญเป็นเอ็มบริโอ (embryo) คือตัวอ่อน

ถามว่า ตามหลักวิทยาศาสตร์ ความเป็นมนุษย์เริ่มต้นในขั้นตอนไหน นักวิทยาศาสตร์ส่วนใหญ่จะตอบว่า ความเป็นมนุษย์เริ่มเมื่อไซโกตเจริญเป็นบลาสโตซิสต์อายุครบ ๑๔ วัน หลังปฏิสนธิ และฝังตัวที่เยื่อในมดลูกแล้ว ก่อนเจริญเป็นเอ็มบริโอ แต่นักวิทยาศาสตร์บางท่านจะตอบว่า ความเป็นมนุษย์เริ่มต้นเมื่อเป็นเอ็มบริโอแล้ว

ถามว่า พระพุทธศาสนาเห็นว่อย่างไร ข้อมูลในพระไตรปิฎก โดยเฉพาะมหาตัตถสัทธงคสูตร ในพระไตรปิฎก เล่ม ๑๒ มหานิทานสูตร ในพระไตรปิฎก เล่ม ๑๐ และอินทกสูตร ในพระไตรปิฎก เล่ม ๑๕ ให้คำตอบว่า ความเป็นมนุษย์เริ่มต้นเมื่อปัจจัยหรือ องค์ประกอบแห่งการเกิดในครรภ์ ๓ ประการเกิดขึ้นพร้อมกัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

องค์ประกอบแห่งการเกิดในครรภ์

พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในมหาตัตถสัทธงคสูตรตอนหนึ่งว่า “ภิกษุทั้งหลาย เพราะปัจจัย ๓ ประการประชุมพร้อมกัน การถือกำเนิดในครรภ์จึงมีได้”^๑

ปัจจัยหรือองค์ประกอบแห่งการเกิดในครรภ์ ๓ ประการ คือ ๑. มารดาบิดาอยู่ร่วมกัน (มาตา-ปิตาโร จ สนิหิตตา โหนติ) หมายถึง ร่วมประเวณีกัน หรือมีเพศสัมพันธ์กัน ๒. มารดามีระดู (มาตา จ อตุณิ โหติ) หมายถึง มีความพร้อมในการตั้งครรภ์) และ ๓. มีคันธัพพะมาปรากฏ (คณธพโป จ ปจจุปฺภวจิโต) หมายถึง มีสัตว์ผู้จะเกิดในครรภ์มาเกิดด้วย คันธัพพะนี้ได้แก่ปฏิสนธิวิญญูญาณ หรือ ปฏิสนธิ

^๑ ม.ม. (ไทย) ๑๒/๔๐๘/๔๔๓.

จิตนั่นเอง เมื่อมีองค์ประกอบแห่งการเกิดในครรภ์ครบทั้ง ๓ ประการนี้ การถือกำเนิดในครรภ์จึงมีได้ ดังที่พระพุทธองค์ทรงอธิบายไว้ว่า

“ในสัตว์โลกนี้ มารดาบิดาอยู่ร่วมกัน แต่มารดายังไม่มีระดู และคันธัพพะยังไม่ปรากฏ การถือกำเนิดในครรภ์จึงมีไม่ได้

ในสัตว์โลกนี้ มารดาบิดาอยู่ร่วมกัน มารดามีระดู แต่คันธัพพะยังไม่ปรากฏ การถือกำเนิดในครรภ์จึงมีไม่ได้

แต่เมื่อใด มารดาบิดาอยู่ร่วมกัน มารดามีระดู และคันธัพพะก็ปรากฏ เมื่อนั้นเพราะปัจจัย ๓ ประการประชุมพร้อมกันอย่างนี้ การถือกำเนิดในครรภ์ จึงมีได้”^๒

ปัจจัยหรือองค์ประกอบแห่งการเกิดในครรภ์ ประการที่ ๑ คือ **มารดาบิดาอยู่ร่วมกัน** (มีเพศสัมพันธ์กัน) ประการที่ ๒ คือ **มารดามีระดู** (อุตุนี) หมายถึงอยู่ในช่วงที่มารดาพร้อมจะตั้งครรภ์ ซึ่งพระอรหันตศาจารย์อธิบายว่า ในช่วงที่มารดาจะตั้งครรภ์นั้น จะมีต่อมโลหิตขนาดใหญ่เกิดขึ้นแล้วแตกไหลไปทำให้ครรภ์บริสุทธิ์ พร้อมจะให้กำเนิดทารกได้ภายใน ๗ วัน ถ้ามารดาบิดาอยู่ร่วมกัน ในช่วงนี้จะมีโอกาสตั้งครรภ์ได้ แต่ต้องมีปัจจัยประการที่ ๓ คือ คันธัพพะมาปรากฏในช่วงนี้ด้วย คำว่า คันธัพพะ หมายถึง สัตว์ที่จะเกิดในครรภ์ ได้แก่ ปฏิสนธิวิญญูณหรือปฏิสนธิจิต คือวิญญูณหรือจิตที่จะเกิดในภพใหม่ คำว่า **ปรากฏ** หมายถึง เข้าสู่ครรภ์ในขณะที่มารดาผู้มีระดูและมีเพศสัมพันธ์กับบิดา (ของทารกนั้น)^๓

ถ้าวิเคราะห์ตามหลักวิทยาศาสตร์ องค์ประกอบ ๒ ประการแรกน่าจะได้แก่ โอดุม (ovum) คือไข่ของแม่ และสเปิร์ม (sperm) คือ อสุจิของพ่อมาผสมกันทำให้เกิดไซโกต (zygote) คือไข่ผสม ถามว่าไซโกตมีชีวิตหรือไม่

ถ้าตอบตามหลักวิทยาศาสตร์ ก็ต้องตอบว่า **มี** เพราะไซโกตสามารถพัฒนาตัวเองเป็นบลาสโตซิสต์ (blastocyst) และพัฒนาต่อไปเป็นเอ็มบริโอ (embryo) ได้ ถ้าไซโกตไม่มีชีวิต จะไม่สามารถพัฒนาตัวเองได้ เหมือนวัตถุหรือสิ่งไม่มีชีวิตทั้งหลาย

^๒ ม.ม. (ไทย) ๑๒/๔๐๘/๔๔๓-๔๔๔.

^๓ ม.ม.อ. (ไทย) ๒/๔๐๘/๒๓๘.

ถามต่อไปว่า ชีวิตที่ว่ำนี้น่ามาจากส่วนไหน จากไข่ของแม่หรือสุจิของพ่อ คนทั่วไปจะตอบว่า มาจากอสุจิของพ่อ แต่นักปรัชญาวัตถุนิยมจะให้คำตอบต่างกัันดังนี้ นักปรัชญาวัตถุนิยมบางพวก เช่น จารวาก (Caraka)^๔ ของอินเดียจะตอบว่า ชีวิตเกิดจากการผสมกันถูกส่วนระหว่างไข่ของแม่กับอสุจิของพ่อ ชีวิตไม่ได้มีอยู่ในไข่ของแม่และอสุจิของพ่อมาก่อนการผสม เหมือนความแดงของน้ำหมาก ไม่ได้มีอยู่ในพลู หมากและปูน(ขาว)มาก่อน แต่เมื่อนำพลู หมาก และปูนมาผสมกันถูกส่วน ความแดงจึงเกิดขึ้น นักปรัชญาวัตถุนิยมบางพวกที่นับถือลัทธิ Hylozoism (ลัทธิที่ถือว่ามีชีวิตอยู่ในวัตถุ)^๕ เช่น พวกเซนหรือพวกไชนะ อินทกัย์กัษในอินเดีย จะตอบว่า มีชีวิตมีอยู่แล้วในไข่ของแม่และอสุจิของพ่อ เพราะพวกเซนถือว่า ชีวะหรือชีวิตมีอยู่ในสิ่งมีชีวิตทั้งหลายทั้งที่เคลื่อนที่ได้และที่เคลื่อนที่ไม่ได้ ที่เรียกว่า **พันธิชีพ** คือวิญญาณที่ยังต้องเวียนว่ายตายเกิดในวัฏสงสารด้วยอำนาจแห่งกรรมซึ่งผูกพันให้ชีพนั้นๆ ต้องมาสัมพันธ์กับวัตถุหรือร่างกายเรื่อยๆ ไป จนกว่าจะหมดกรรม^๖ ส่วนอินทกัย์กัษ^๗ ถือว่า ชีวะ (ชีวิต) กับ สรีระ (ร่างกาย) เป็นอย่างเดียวกัน (ดูรายละเอียดในตอนที่ว่าด้วย **พัฒนาการของทารกในครรภ์** ข้างหน้า)

ตามหลักพระพุทธศาสนา ไข่ของแม่และอสุจิของพ่อ จัดอยู่ในส่วนของธาตุธาตุ คือ ธาตุ ดิน น้ำ ไฟ ลม เมื่อถูกทำให้รวมตัวกันจะเกิดเป็นรูป (รูปขันธ์) คือร่างกายและส่วนประกอบของรูปเท่านั้น ไม่มีนาม (นามขันธ์) คือ เวทนา (ความรู้สึกสุขทุกข์) สัญญา (ความจำได้หมายรู้) สังขาร (ธรรมชาติที่ปรุงแต่งจิตให้คิดตี-คิดชั่ว) และวิญญาณ (ผู้รับรู้อารมณ์) หรือจิต (ผู้คิดนึก) ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่สุดของสิ่งมีชีวิตทั้งหลาย เพราะการจะมีชีวิตอยู่หรือไม่ขึ้นอยู่กับวิญญาณหรือจิตนี้เอง วิญญาณหรือจิตที่ว่ำนี้นี้ สืบต่อมาจาก คันธัพพะ หรือ ปฏิสนธิวิญญาณ ดังกล่าวข้างต้นและที่พระพุทธเจ้าตรัสอธิบายไว้ใน มหานิทานสูตร ตอนหนึ่งว่า

“อานนท์ ข้อที่เรากล่าวเช่นนี้ว่า ‘เพราะวิญญาณเป็นปัจจัย นามรูปจึงมี’ เธอพึงทราบเหตุผลที่วิญญาณเป็นปัจจัย นามรูปจึงมีดังต่อไปนี้ ก็ถ้าวิญญาณจักไม่หยั่งลงในท้องมารดา นามรูปจะก่อตัวขึ้นในท้องมารดาได้หรือ”

^๔ อติคักดิ์ ทองบุญ, **ปรัชญาอินเดีย**, (กรุงเทพมหานคร : ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๕๕) หน้า ๒๙-๓๐.

^๕ William S.Sahakian, **History of Philosophy**. (New York : Barnes & Noble Books, 1968) p.2.

^๖ อติคักดิ์ ทองบุญ, **ปรัชญาอินเดีย**. อ้างแล้วหน้า ๔๗.

^๗ อติคักดิ์ ทองบุญ, **วิเคราะห์อภิปรัชญาในพระพุทธศาสนา**. (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒) หน้า ๓๒.

พระอานนท์ : ไม่ได้เลย พระพุทธเจ้าข้า

พระพุทธเจ้า : ถ้าวิญญูณหยั่งลงในท้องมารดาแล้วล่วงเลยไป นามรูปจักบังเกิดขึ้นเพื่อความ
เป็นอย่างนี้ (คืออย่างคนทั่วไป) ได้หรือ

พระอานนท์ : ไม่ได้เลย พระพุทธเจ้าข้า

พระพุทธเจ้า : ก็ถ้าวิญญูณเด็กชายหรือเด็กหญิง ผู้เยาว์วัย จักขาดความสืบทอด (แท้ง) นามรูป
จักเจริญงอกงามไปบุลย์ได้หรือ

พระอานนท์ : ไม่ได้เลย พระพุทธเจ้าข้า

พระพุทธเจ้า : อานนท์ เพราะเหตุ นั้น เหตุ ต้นเหตุ เหตุเกิด และปัจจัยแห่งนามรูปก็คือวิญญูณ
นั่นเอง^๔

พระพุทธพจน์นี้แสดงนัยสำคัญว่า ชีวิตของคนเราเริ่มต้นเมื่อปฏิสนธิวิญญูณหยั่งลงสู่ท้องมารดา
นามรูป คือ ชั้น ๕ จึงก่อตัวขึ้นและเจริญเติบโตต่อไปได้ ถ้ามีปฏิสนธิวิญญูณลงสู่ท้องมารดาแล้ว
แต่ในขณะต่อมา คือขณะที่กลายเป็นภวังควิญญูณหรือภวังคจิตขณะแรก หรือ ขณะต่อมา แล้วล่วง
เลยไป นามรูปนั้นก็พัฒนาการต่อไปไม่ได้ ที่เรียกว่าแท้ง

พัฒนาการของทารกในครรภ์

อินทกัณท์ผู้มีความเชื่อว่า “ชีวะ กับ สรีระ เป็นอย่างเดียวกัน” คือเชื่อว่า ในรูปหรือวัตถุธาตุ
มีชีวิตแฝงอยู่แล้ว เมื่อมีปัจจัยที่เหมาะสมเข้าสนับสนุนช่วยเหลือ รูปนั้นจึงเจริญเติบโตขึ้น เช่น สิ่งมีชีวิต
ทั้งหลาย ในเรื่องการเกิดในครรภ์ เขาเห็นว่ารูปคือสัตว์บุคคลที่มีชีวิต เป็นผู้สร้างร่างกาย สร้างกระดูก
และก้อนเนื้อขึ้นมาเอง การเกิดในครรภ์นั้นเกิดขึ้นทันที^๕ เมื่อทราบว่ พระพุทธเจ้าทรงเห็นว่า รูป กับ
ชีวะ (หรือชีวิต) ไม่ใช่อย่างเดียวกัน จึงเข้าเฝ้าและทูลถามว่า “ที่ผู้รู้ทั้งหลายกล่าวว่า รูปไม่ใช่ชีวะนั้น
(ถ้าเป็นเช่นนั้นจริง) สัตว์นี้จะมีร่างกายอย่างนี้ได้อย่างไร กระดูก และก้อนเนื้อมาจากไหน สัตว์นี้จะอยู่
ในครรภ์ได้อย่างไร”

พระพุทธเจ้าจึงตรัสถึงพัฒนาการของทารกในครรภ์ว่า “รูปนี้เป็นกลละ (กะละละ) ก่อน จากกลละ
เกิดเป็นอัมพุทะ จากอัมพุทะเกิดเป็นเปสิ จากเปสิเกิดเป็นขณะ จากขณะเกิดเป็นปัญจสาขา (ปุ่ม ๕ ปุ่ม)

^๔ ที.ม. (ไทย) ๑๐/๑๑๕/๖๕-๖๖

^๕ ส.ส.อ. (บาลี) ๑/๒๓๕/๒๘๔

ต่อจากนั้น ผม ขน และเล็บจึงเกิดขึ้น มารดาของสัตว์ผู้อยู่ในครรภ์นั้นบริโภคข้าว น้ำ โภชนาหาร อย่างใด สัตว์ผู้อยู่ในครรภ์มารดานั้นก็ยังอ้าปากให้เป็นไปในครรภ์ด้วย ข้าว น้ำ โภชนาหารอย่างนั้น”^{๑๐}

พระอรรถกถาจารย์อธิบายว่า พระพุทธรองค์ทรงตอบว่า สัตว์ในครรภ์เกิดและพัฒนาการไปตามลำดับกาล ไม่ใช่มีรูปร่างเป็นทารกในทันทีที่มารดาตั้งครรภ์ กล่าวคือ เริ่มต้นเมื่อมีปฏิสนธิวิญญานมาปรากฏและเกิดขึ้นพร้อมกับกละก่อนแล้วพัฒนาต่อไปตามลำดับ ดังนี้

๑. เป็น**กละ** คือรูปละเอียดย กลม ใส มีขนาดเท่าหยดน้ำมันที่ติดอยู่บนขนแกะ หลังจากสลัด ๓ ครั้งแล้ว รูปละเอียดยนี้คงสภาพเช่นนี้อยู่ ๑ สัปดาห์ (กละนี้น่าจะเป็นไซโกตของนักวิทยาศาสตร์ แต่มีปฏิสนธิวิญญานเข้าร่วมแล้ว จึงมีการพัฒนาต่อไปได้)

๒. ในสัปดาห์ที่ ๒ กละ พัฒนาเป็น**อัพพุทะ** คือรูปที่มีสีเหมือนน้ำล้างเนื้อ มีลักษณะเหมือนตึกภูเขา

๓. ในสัปดาห์ที่ ๓ อัพพุทะพัฒนาเป็น**เปลี** คือเป็นชิ้นเนื้อเล็กๆ มีลักษณะเหมือนอ้อยงอบ ขนาดเท่าเมล็ดพริกไทย

๔. ในสัปดาห์ที่ ๔ เปลีพัฒนาเป็น**ชนะ** คือเป็นก้อนเนื้อ มีลักษณะเหมือนฟองไข่ไก่

๕. สัปดาห์ที่ ๕ ชนะพัฒนาเป็น**ปัญจสาขา** คือเป็นปุ่ม ๕ ปุ่ม ได้แก่ แขน ๒ เท้า ๒ และศีรษะ ๑

๖. ในสัปดาห์ที่ ๖ เป็นต้นไปถึงสัปดาห์ที่ ๔๒ จึงเกิด **ผม ขน เล็บ**^{๑๑}

พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในมหาตมहाสังขยสูตร ว่า “มารดาอย่ามัวรักษาทารกในครรภ์นั้น ๙ เดือนบ้าง ๑๐ เดือนบ้าง จึงคลอดทารกผู้เป็นภาระหนักนั้น ด้วยความกังวลใจมาก และเลี้ยงทารกผู้เป็นภาระหนักนั้น ซึ่งเกิดด้วยโลหิตของตน ด้วยความห่วงใยมาก”^{๑๒}

ปฏิสนธิวิญญานหรือปฏิสนธิจิต กับ ภาวะจิต

ตามหลักพระพุทธศาสนา ชีวิตของมนุษย์และสัตว์ทั้งหลาย เป็นไปตามกฎแห่งกรรม ผู้ทำกรรมดี ย่อมได้รับผลดี ผู้ทำกรรมชั่ว ย่อมได้รับผลชั่ว ฉะนั้น ตราบใดที่ยังมีกรรม ตราบนั้น จะต้องเวียนว่ายตายเกิดตามผลแห่งกรรมนั้น ๆ นั่นคือ ในชาติหนึ่งๆ เมื่อกายแตกดับ วิญญานหรือจิตที่ยังมีกรรม จะเคลื่อนออกจากร่างที่แตกดับนั้นไปเกิดในร่างหรือรูปอื่นต่อไป วิญญานหรือจิตขณะเคลื่อนออกจาก

^{๑๐} ส.ส. (ไทย) ๑๖/๒๓๕/๓๓๗-๓๓๘.

^{๑๑} ส.ส.อ. (บาลี) ๑/๒๓๕/๒๘๔-๒๘๕.

^{๑๒} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๔๐๘/๔๔๔.

ร่างเดิม เรียกว่า **จุติวิญญานหรือจุติจิต** และขณะหยั่งลงสู่ท้องมารดา เรียกว่า **ปฏิสนธิวิญญานหรือปฏิสนธิจิต** ที่ใช้คำ “ขณะ” เพราะตามหลักสันตติ (การต่อเนื่อง) ของพระพุทธศาสนา ถือว่า ทุกสิ่งมีการเปลี่ยนแปลงทุกขณะ วิญญานหรือจิตก็มีการเปลี่ยนแปลง คือเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป แล้วเกิดขึ้น ตั้งอยู่และดับไปอีกถ้ายังมีเหตุปัจจัยให้เกิด การเกิดดับในรูปเดิม มองเห็นยาก เพราะเป็นไปอย่างต่อเนื่อง เช่น เบลวไฟที่เราจุดขึ้นขณะแรก จะตั้งอยู่ชั่วขณะเดียวแล้วดับไป แต่ก่อนดับได้ส่งต่อความร้อนให้เกิดเปลวไฟใหม่ขึ้นแล้ว เบลวไฟนั้นส่งต่อความร้อนให้เกิดเปลวไฟต่อไปอีกแล้วดับ เป็นต้นี้เรื่อยๆ ไป ฉะนั้น จุติวิญญานหรือจุติจิตก็ส่งต่อภาวะแห่งชีวิตให้ปฏิสนธิวิญญานหรือปฏิสนธิจิต ฉะนั้น

ปฏิสนธิวิญญานหรือปฏิสนธิจิตก็เหมือนกัน ตั้งอยู่เพียงชั่วขณะเดียวแล้วกลายเป็น**ภวังควิญญานหรือภวังคจิต** ซึ่งแปลว่า **วิญญานหรือจิตที่เป็นองค์แห่งภพ** หมายถึง วิญญานหรือจิตที่เป็นพื้นฐานแห่งชีวิต ตั้งอยู่ตั้งแต่เกิดจนถึงตาย ทำหน้าที่สร้างร่างกายส่วนต่าง ๆ ขณะอยู่ในครรภ์ เสริมสร้างความเจริญเติบโตของร่างกาย รักษาคุณภาพของกายและจิต ทำให้ชีวิตดำเนินสืบต่อไปได้ นอกจากนี้ หลังก่อตัวออกจากครรภ์มารดาแล้ว เมื่อสิ่งเร้าภายนอก เช่น รูป(สี) เสียง กลิ่น รส ผัสสะ (เย็น ร้อน อ่อน แข็ง) มากระทบตา หู จมูก ลิ้น กาย ตามลำดับ ภวังควิญญานหรือภวังคจิตจะเปลี่ยนเป็น **วิถีวิญญานหรือวิถิจิต** (วิญญานหรือจิตที่เป็นประแสง) ไปรับรู้สิ่งเร้านั้นๆ เมื่อทำหน้าที่รับรู้และตัดสินใจ ชั่ว ชอบ ไม่ชอบ เป็นต้นแล้วจะกลับสู่ภวังคต่อไป เรียกอาการนี้ว่า **จิตตกภวังค์** จากนั้น ภวังควิญญานหรือภวังคจิต จะทำหน้าที่ต่อจากวิถีวิญญานหรือวิถิจิต คือ**เก็บและก่อ** **เก็บ** คือ รับเอาผลแห่งการกระทำของวิถีวิญญานหรือวิถิจิตแต่ละครั้งไม่ว่าดีหรือชั่ว เป็นบุญหรือเป็นบาปมาเก็บไว้ แล้ว**ก่อ** คือ ส่งผลให้เกิดแก่ชีวิตทั้งในปัจจุบันและอนาคต แล้วแต่พลังของกรรมหรือการกระทำแต่ละครั้ง ถ้าเป็นกรรมดีจะก่อให้เกิดผลดี เป็นความสุข ความเจริญก้าวหน้าของชีวิต ถ้าเป็นกรรมชั่ว จะก่อให้เกิดผลชั่ว เป็นความทุกข์ ความเสื่อมถอยของชีวิต

เมื่อชีวิตดำเนินมาจนถึงเวลาตาย (ช่วงที่ชีวิตในโลกนี้ขาดตอนไปชั่วคราว) ภวังควิญญานหรือภวังคจิตจะกลายเป็นจุติวิญญานหรือจุติจิต รับช่วงนำผลบุญผลบาปไปเกิดในภพหน้าต่อไป ช่วงนี้แหละที่พระพุทธเจ้าตรัสเรียกว่า **คันธัพพะ** ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ว่า ความเป็นมนุษย์เริ่มขึ้นเมื่อไร ตอนไหน ดังข้อมูลที่ยกมาจากพระสูตร ๓ สูตร ข้างต้น

บทสรุป

คำถาม : ความเป็นมนุษย์แรกเกิดเริ่มขึ้นในขั้นตอนใด คือ ขั้นไซโกต ขั้นบลาสโตซิสต์ หรือขั้นเอมบริโอ

คำตอบ : ทรรศนะทางพระพุทธศาสนาเห็นว่าเริ่มขึ้นในขั้นไซโกต ถ้าไซโกตมีความหมายอย่างเดียวกับกละ ซึ่งมีองค์ประกอบ ๓ ส่วนเข้าผสมกัน คือไข่ของแม่ผสมกับอสุจิของพ่อ และมีปฏิสนธิวิญญาน (คันธัพพะ) เข้ามาร่วมด้วย หมายความว่า ไซโกตมีชีวิตจึงพัฒนาเป็นบลาสโตซิสต์ แล้วพัฒนาต่อไปเป็นเอมบริโอได้ ซึ่งสอดคล้องกับพัฒนาการของกละเป็นอพัทุทะ เป็นต้นไปจนเป็นปุม ๕ ปุมและเกิด ผมหงอก เล็บ ฟัน หน้าง เป็นต้น

ฉะนั้น การนำไซโกต หรือชิ้นส่วนของไซโกตไปทำการทดลอง จนเป็นเหตุให้ชีวิตแตกดับ ถือว่าเป็นปาณาติบาต คือ ฆ่าชีวิตมนุษย์ ซึ่งผิดทั้งหลักศีลธรรมของศาสนาและกฎหมายบ้านเมือง

บรรณานุกรม

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์** (ชำระ-เพิ่มเติม ช่วงที่ ๑/เสริม).

กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) พิมพ์เผยแพร่, ๒๕๕๓.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย “คิลานสูตร” ใน **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**

เล่ม ๒๐. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

..... **ปณจสูตร** (อรรถกถาัมชฌิมนิกาย มูลปณณาสก ภาค ๒). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์วิญญาน, ๒๕๓๒.

..... “มหาตณหาสังขยสูตร” ใน **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**

เล่ม ๑๒. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

..... “มหานิทานสูตร” ใน **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่ม**

๑๐. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

..... **สารตถุปกาสินี** (อรรถกถาสังยุตตนิกาย สคาถวรรค ภาค ๑). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วิญญาน, ๒๕๓๒.

..... “อินทกสูตร” ใน **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่ม ๑๕**.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

blastocyst embryo ovum sperm และ zygote จากข้อมูลงานวิจัย เรื่อง **จุดเริ่มชีวิต** ของ ศ.ดร.

นายแพทย์ สมชัย บวรกิตติ ราชบัณฑิตสำนักวิทยาศาสตร์ ราชบัณฑิตยสภา และคณะ